

KOMUNIKAT PRASOWY

Raport Fundacji Inostrat: Rynek wymusi wcześniejsze zamknięcie kopalń? Eksperti wskazują regiony wymagające szczególnego wsparcia.

WARSZAWA, 22 lipiec 2026 r. Polska jest dziś jedynym krajem Unii Europejskiej wydobywającym węgiel kamienny, jednak zarówno trendy rynkowe, jak i polityka klimatyczna UE wskazują na przyspieszenie procesu dekarbonizacji. Szybki spadek zapotrzebowania na węgiel prawdopodobnie wymusi wcześniejsze zakończenie wydobywania niż to wynika z Umowy Społecznej dla górnictwa węgla kamiennego, a odchodzenie od węgla będzie miało bardzo różne konsekwencje dla poszczególnych regionów kraju. Takie informacje znalazły się w raporcie Fundacji Inostrat pt. „Dekarbonizacja w Polsce i krajach sąsiednich. Przegląd aktualnego stanu wydobywania węgla kamiennego i brunatnego oraz analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego polskich powiatów węglowych”. Raport opracowany został w ramach projektu RAISING: Podnoszenie świadomości małych społeczności lokalnych w procesie transformacji górnictwa węglowego.

Wydobycie: 75% w dół

O ok. 75% spadła łączna produkcja węgla w Polsce, Czechach i Niemczech w ciągu ostatnich trzech dekad. Mimo to te trzy kraje nadal pozostają największymi producentami i konsumentami węgla w Unii Europejskiej. Każdy z nich przyjął też różne ścieżki odchodzenia od węgla - Czechy planują zakończyć wydobywanie węgla brunatnego do 2033 r., a Niemcy do 2038 r. Polska nadal utrzymuje harmonogram wygaszania górnictwa węgla kamiennego do 2049 r, lecz według ekspertów Inostratu wymaga on aktualizacji.

66 powiatów i 5 klastrow - każdy z innymi potrzebami i wyzwaniami

Regiony związane z wydobywaniem i energetyką węglową są bardzo zróżnicowane pod względem sytuacji na rynku pracy, poziomu wynagrodzeń, przedsiębiorczości i potencjału rozwojowego. Raport szczegółowo analizuje sytuację 66 polskich powiatów węglowych, wykorzystując metodę analizy skupień do wyodrębnienia pięciu klastrow o różnych profilach odporności społeczno-gospodarczej. W efekcie powstało pięć klastrow skupiających różne powiaty, którym nadano własne nazwy, takie jak: Powiaty górnicze z potencjałem, Górnicze i wiejskie obwarzanki, Przeciętne powiaty węglowe i powęglowe, Duże miasta z powiązaniami górniczymi i Węglowy rdzeń. Analiza wykazała, że regiony węglowe nie są jednorodne:

- Górny Śląsk wykazuje najlepsze warunki do adaptacji dzięki dużej dywersyfikacji gospodarczej i silnym rynkom pracy.
- Powiaty takie jak Jastrzębie-Zdrój i łęczyński stanowią tzw. „węglowy rdzeń”, charakteryzujący się skrajnym uzależnieniem od górnictwa, co czyni je najbardziej podatnymi na wstrząsy związane z transformacją.
- „Górnicze i wiejskie obwarzanki”, czyli powiaty sąsiadujące z ośrodkami wydobywania, często wykazują najłabsze wyniki gospodarcze i wymagają szczególnego wsparcia z funduszy sprawiedliwej transformacji.

Nasze badanie pokazuje duże zróżnicowanie w zakresie potrzeb jak i wyzwań związanych z procesem odchodzenia od węgla w skali lokalnej w Polsce. Wskazuje też nierównomierny rozkład korzyści z przemysłu węglowego. W niektórych regionach zamożne powiaty z istotnym udziałem przemysłu sąsiadują ze znacznie uboższymi powiatami wiejskimi. Co za tym idzie, pomoc, by była skuteczna, musi być szyta na miarę i dążyć do niwelowania tych nierówności - komentuje Iwona Bojadźjewa z Fundacji Instrat.

Potrzebne aktualne plany transformacji

Raport identyfikuje zróżnicowane wyzwania, przed którymi stają lokalne rynki pracy, wskazując na konieczność dywersyfikacji gospodarczej i odpowiedniego kierowania funduszy unijnych. Publikacja zawiera też rekomendacje dotyczące sprawiedliwej transformacji, mające na celu łagodzenie negatywnych skutków odchodzenia od paliw kopalnych w najbardziej uzależnionych od nich powiatach. Autorzy podkreślają konieczność kierowania środków publicznych przede wszystkim do regionów i powiatów najbardziej zależnych od węgla oraz rozwijania programów przekwalifikowania pracowników i dywersyfikacji lokalnych gospodarek.

O projekcie RAISING

Raport „Dekarbonizacja w Polsce i krajach sąsiednich. Przegląd aktualnego stanu wydobycia węgla kamiennego i brunatnego oraz analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego polskich powiatów węglowych” opracowany został w ramach projektu RAISING: Podnoszenie świadomości małych społeczności lokalnych w procesie transformacji górnictwa węglowego, finansowanego ze środków Funduszu Badawczego dla Węgla i Stali.

Celem projektu RAISING: Podnoszenie świadomości małych społeczności lokalnych w procesie transformacji górnictwa węglowego (Raising awareness of small local communities in the process of coal mining transition) jest podnoszenie świadomości małych społeczności lokalnych i wspieranie ich w procesie transformacji.

Liderem projektu jest Główny Instytut Górnictwa – Państwowy Instytut Badawczy (GIG-PIB), a partnerami są: Fundacja Instrat, niemiecka uczelnia DMT-THGA oraz czeska uczelnia VSB- TECHNICAL UNIVERSITY OF OSTRAVA.

Nr umowy grantowej: 101216335

O Fundacji Instrat

Fundacja Instrat to niezależny think-tank zajmujący się doradztwem w zakresie polityk publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem energetyki, klimatu i zrównoważonego rozwoju.

Kontakt dla mediów:

- Michał Bukowiński: michal.bukowinski@instrat.pl

Pełna treść raportu w języku polskim i angielskim jest dostępna do pobrania na stronie internetowej projektu Raising: <https://raising.gig.eu/publications>